

Inga fler bidrag till fuktсанering

HUS. Småhusskadenämnden läggs ner. Tidigare har husägare som drabbats av fuktsskador som inte täcks av försäkringen kunnat ansöka om bidrag från den statliga myndigheten för att åtgärda fuktsskador. Men de kraftigt stigande självriskena har fått färre att ansöka om bidrag.

Provligg sängen länge

INREDNING. En skön säng är en av förutsättningarna för att man ska sova gott. Sängar är väldigt individuella, och måste provas ut noga. Det viktigaste är att provligga länge. Man bör också ligga så som man brukar när man ska sova, hopkurad i fosterställning eller på mage.

Miljötänkandet bryter hela tiden ny mark. Färgbranschen är inget undantag. En linoljefärg av god kvalitet måste inte alls målas med lösningsmedel. Den ska inte målas med lösningsmedel, säger Hans Allbäck, målare och färgtillverkare.

Linoljefärg – bäst för miljön och materialet

FÄRG

Utanhör knuten böljar de skånska fälten och långt bort i horisonten syns havet. I en gammal skola utanför Ystad bor och arbetar Sonja och Hans Allbäck. I de gamla skollokalerna tillverkar de färg och andra linoljeproducter och här utbildas numera även fönsterhantverkare. På fälten runt om i trakten odlas det lin som de använder till sin linoljefärg.

Att paret Allbäck hamnade just här och började tillverka linoljefärg beror till stor del på att Hans blev sjuk av lösningsmedel. Han jobbade inom byggbranschen med moderna lösningsmedelsbaserade färger.

Ingen talade om att det kunde vara farligt med lösningsmedel på 70-talet. Hans som är en kreativ person blev sjuk och personlighetsförändrad. Han ville ingenting och tyckte inte att någonting var roligt, minns Sonja Allbäck.

Gamla metoder

När de insåg att hälsan måste sättas i främsta rummet blev det omskolning till museiverksamhet för både Hans och Sonja, och snart kom de i kontakt med gamla renoveringsmetoder. Och därmed även gamla färgtyper.

Vem man än frågar som arbetar med byggnadsvård eller antikvarisk verksamhet får man alltid samma svar. Linoljefärg är det bästa. Den håller längst och bevarar trä bäst. Men under senare år har det funnits en hake – lösningsmedel.

Sonja och Hans Allbäck tillverkar linoljefärg av svenskodlat lin på en gammal skola utanför Ystad. "Vi upplever det som en folkrörelse mot lösningsmedel i dag, säger Hans", som själv blev sjuk av lösningsmedel på 70-talet.

Från och med den 1 juli i år är det förbjudet för yrkesmålare att använda färg med lösningsmedel utan särskilt tillstånd. Att lösningsmedelsanvändningen måste begränsas har somliga inom färgbranschen trott vara linoljefärgens ättestupa. För att färgen ska kunna strykas tunt har den nämligen ofta förtunnats med lösningsmedel, i alla fall i grundstrykningarna.

Färgen utvecklades

Men linoljefärg kan faktiskt målas helt utan lösningsmedel. Inte ens till penselrengöringen krävs något lösningsmedel. Vanlig såpa löser linoljefärgen bäst.

Lösningsmedel är ett relativt nytt på-

fund. Det började användas i linoljefärgen i Sverige först i början av 1900-talet, säger Hans Allbäck.

Färgtypen som sådan är betydligt äldre. Ända sedan 1700-talet har linoljefärgen bevisat sin kapacitet och hållbarhet. Men Hans vill gärna se framåt också, till utvecklingsmöjligheterna som finns. Han och Sonja var de som uppfann kittlampan 1982 som har kommit att bli ett oundgängligt verktyg för fönsterhantverkare. Med den värmer man upp gammalt linoljekitt så att det blir mjukt som smör och därmed enkelt att avlägsna vid fönsterrenovering. Det har sparat många fönsterglas genom åren.

Linoljefärg är egentligen inte bara en slags färg. Linolja kan användas att framtälla många olika slags färger till olika användningsområden.

Sprutmålning

Hans menar att färgen inte enbart bör ses och användas antikvariskt, på samma sätt som den alltid målats, i tunna lager med svinborstspensel.

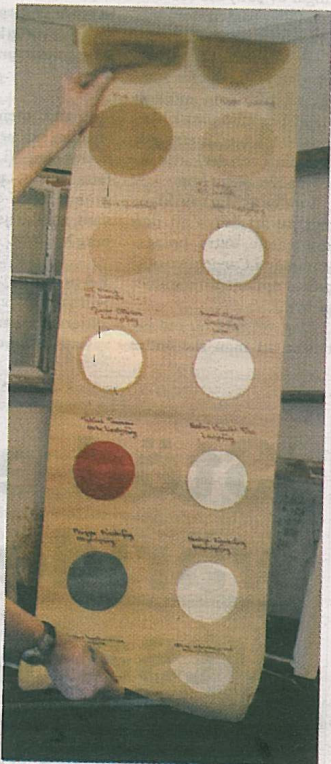
Det går till exempel jättebra att sprutmåla linoljefärg. Det är perfekt på trädgårdsmöbler med många spjälkor som är tidskrävande att måla på vanligt sätt, tipsar han.

Tänk alla de verkstäder som här sprutmåskiner och torkskåp där man använt lösningsmedelsbaserade färger, som inte längre är tillåtet. De skulle kanske kunna gå över till linoljefärg i stället. (IT Spektra)

Anna Lefvert

Färgpalett. Olika kulörer har provmålats på en gammal dörr.

Hans har målat upp olika linoljefärger på ett papper för att se hur de beter sig. Enligt hans uppfattning bör det synas en tydlig ring av olja runt färgen, oljan ska tränga in i träet och skydda mot röta.

Myter och fakta kring linoljefärg

■ Linoljefärgens bästa egenskaper är enligt Hans och Sonja Allbäck att den är in-trängande i träet, och dessutom elastisk.

■ Oljan som tränger in i träet skyddar från fukt och därmed rötangrepp.

■ Linoljefärgen är en aning elastisk även sedan den torkat, till skillnad från exempelvis alkydolfärg som består av ett helt hårt harts, upplöst i lösningsmedel.

■ I stället för att släppa in fligor som en hård färg gör med tiden, blir linoljefärgen matt och kriter när den åldras. Det innebär ett enklare underhållsarbete eftersom färgen sällan behöver skrapas bort

helt innan ommålning.

■ Linoljefärg som blivit matt i ytan, kan relativt enkelt fräschas upp med ny olja.

■ Myten säger att färgen aldrig torkar. Linoljefärg torkar långsammare än många andra färger, men håller i gengäld betydligt längre. I fuktiga och mörka miljöer tar det extra lång tid för färgen att torka.

■ Färgen måste målas tunt, annars kan ett "russinskin" bildas på ytan. Svinborstspensel av god kvalitet är ett måste för ett gott målningsresultat.

■ Ofta måste man måla flera tunna lager för att färgen ska täcka.

■ Linoljefärg går att måla på alla ytor som är rena och torra, även metall och plast. Enda undantaget är silikon.

■ Vit linoljefärg kan gulna en aning i mörker. Till exempel bildas gula ringar under blomkrukor på fönsterbläck. De försvinner dock så snart färgen utsätts för dagsljus igen.

■ Sett till literpriset är linoljefärgen dyrare än många andra färger, men räknar man på ytan färgen täcker i färdig-målat tillstånd är den i stället billigare än de flesta andra färger. Vattenbaserad eller lösningsmedelsbaserad färg innehåller stor andel vatten eller lösningsmedel som avdunstar när färgen torkar.

Några svenska färgtillverkare

■ Under 1970-talet var linoljefärgen utrottingshotad, men under decennierna sedan dess har allt fler fått upp ögonen för linoljefärgens kvaliteter. I dag finns flera svenska tillverkare, bland annat dessa:

Allbäck linoljefärg i Ystad, www.allback-paint.com

Ottosson i Genarp, www.ottossonfarg.com

Engwall o Claesson i Stockholm, www.eoc.se

Gysinge centrum för byggnadsvård, i Gysinge. www.gysinge.nu

■ **Boktips:** Den som vill fördjupa sig i linoljefärg kan läsa boken *Linoljefärg utomhus*, utgiven av Riksantikvarieämbetet år 2004 på Formas förlag.